Венсен Анжел

ЗАТУРЕНО ПИСМО

Жилу Пелерену, најбољем

Воз касни већ пола сата. Џени чека на перону, а срце јој је нестрпљиво, а њено срце и страхује од доласка воза, као да је та болна неизвесност крива за закашњење, као да њена бојазан држи локомотиву заустављену негде између мора и Лондона. Локомотиву и вагоне које вуче, и Питера који без сумње дремуцка у неком од тих вагона, на клупи у првој класи на коју има право као официр коме су сви трошкови плаћени. Наравно, Питер дрема, чим ништа не ради он заспи, као да би да сачува ону изванредну енергију која је тако привлачила Џени када су се срели пре две године. Годину дана пре рата, пре него што ће Питер бити мобилисан да служи на бродовима Њеног величанства за спас слободнога света. Она га замишља на снажноме борбеном броду како дремуцка у сваком предаху, а на мосту је први на најмањи знак. Боји се за њега, ни дремеж ни снага не чувају поуздано од смрти, али Енглеска је у рату, а Питер је официр Краљевске морнарице; Џени се нада да Бог не дрема, да је и он на бродскоме мосту и пази на Питера и све младе Енглезе спремне да умру за домовину и слободу. Џени страхује за Питера, али Џени ипак страхује од тренутка када воз буде стао, када Питер буде сишао, па када је примети и претворен у осмех пође сигурним кораком према њој да је загрли, да је подигне у ваздух и пољуби са нежном жестином, како већ има обичај; па још због дугог одсуства, јер ево шест месеци откада га је испратила са овога истог перона када се попео у један воз сличан овоме који сада очекује, када је пошао према мору, на свој *HMS victory* ратни брод, у свој рат. Шест месеци она очекује да се врати; а неколико недеља је откако се тога прибојава. Откада се одлучила да му напише оно грозно писмо, да га преда у руке поште и вој-

ске Њеног величанства. Откада са зебњом у срцу очекује његов одговор. А још више од оне лаконске поруке када је најавио долазак на кратко одсуство, написао да се радује што ће видети ону коју воли. А ни речи о Џенииноме писму.

Питер који спава, Питер који живи. Питер који је воли и који заспи после љубавног жара, Џени која га гледа, ведрог и лепог у сну као послушно дете које не зна за рат, као наивко који свему верује, тако безазлен – нека су благословени. А Џени га воли, и воли га када отвори очи и поново је загрли да би је увукао у жар њихове младалачке страсти. Питер вулкан, Питер море непомично. Питер мобилисани, Питер који је благо дрхтећим гласом пита, њу, Џени, да ли хоће да се узму, због рата, па се осмехује, срећа застрашује Немце. А Џени каже *да*, веома уздрхталим гласом, па плаче и смеје се, побиј све Немце и врати се брзо, никако не заборави да се вратиш. А онда одлазак. Страшне вести о борбама, застрашујуће ћутање што се увлачи између сувише ретких писама које јој шаље и у којима је сасвим једноставним речима подсећа колико је воли, да ће приликом скорог одсуства уредити све појединости, да би свечаност могла да се одржи приликом следећег. Врати се брзо, мој Питере, помисли Џени свако јутро, свако подне, свако вече, свакога сата, сваког минута, при сваком удаху. И ја тебе волим, исто тако те волим, до... али Џени затвара очи, одгони мрачне мисли које је обузимају на том перону где чека воз што упорно касни, и Питера који у своме писму није ништа рекао о ономе другом што му је Џени послала. Шта ми је било, понавља у себи, али сувише је касно, а онда, да ли је имала право да му не призна ако он њу толико воли да се тако храбро бори, ризикујући свој живот за онај који жели да понуди Џени? Требало је, без обзира на његов одговор, требало је да му кажем, боље рећи да му пишем, јер не бих смела да му кажем у лице, пред његовим лепим осмехом; шћућурена у његовом тако топлом загрљају, не бих могла, а после би ме било много стид, само би тада било сувише касно. Не, била је у праву што је писала, хоће да себе у то увери, Џени нема другог избора ако жели да избегне грижу савести. А Питер ће одлучити, Питер који је воли и који ће знати истину; он ће пресећи, и за најбоље и за најгоре Џени се препушта његовом суду. И пожели да воз никада не стигне.

Али на перону око ње настаје дрхтај, људи се ужурбавају и Џени окреће поглед према видику, ка оној димној тачки која најзад долази према њима, локомотива, вагони и Питер, Питер који се вероватно буди, ужурбава се – али шта ли му је у срцу, које ли се речи припремају на његовим уснама? Воз стиже, иде дуж перона, као у вежбама при учењу неког станог језика, а Џени се нада да ће Питер наћи речи среће да поништи оно писмо; без чега ће она морати све изнова да научи, језик, срце, живот, живот без Питера – и сигурно да прецрта радосне речи у својем речнику.

Најзад, као у филмовима, зауставља се воз обавијен димом, врата се отварају и затварају, придошлице се пробијају кроз пару. Џени још не види Питера, можда је променио мишљење када је поново прочитао њено псмо, или можда спава заваљен на седишту. Она иде све бржим кораком дуж вагона, подижући се на прсте да би боље видела све ређе путнике. Али не, ту је он, пред њом, и његов осмех, његов смех, његове снажне и топле руке у које се она дрхтећи загњурује да не би срела његов поглед, и његове усне у њеној коси, бујица нежних речи љубави и поновног сусрета који увек изгледа чудесан, ако је дуго очекиван. Нада се поново рађа у Џенином срцу које лупа да искочи из груди, она подиже очи, усуђује се да погледа Питера, љуби га и плаче и шапуће његово име као благослов.

Мало касније, када се смирило прво узбуђење и остала само нежност и срећа која више не изгледа само као варка, пита га уз последњи налет страха:

– Јеси ли прочитао моје писмо?

– Твоје писмо? Не, злато моје. Знаш, у ова времена... мора бити да се изгубило. А шта си ми писала у њему?

– Да... да те много волим...

Груди јој се надимају, најпре болно, затим са олакшањем, умирена је. Можда је, коначно, тако и боље. Ко зна, судбина... негде је тако писано.

* * *

А онда, широко пространство живота. Прво Питерово одсуство, ноћ њиховог поновног сусрета, припреме. Питеров одлазак. Чекање, забринутост. И даље рат, дуг, страшан, на који се Џени никада неће навићи. Питерова ретка писма, њена писма њему. Страх који се пригушује, због онога другог писма о којем Џени више неће говорити, чији садржај никада неће открити. Оно се утопило и тим боље, нека никада више не исплива на површину и Џени покушава да га зарони још дубље у заборав пишући друга писма, десетине писама, волим те Питере, врати се брзо, ускоро и не види шта би му писала осим тога, уништи рат и врати се да ме волиш. Друго одсуство, поново чекање на станичном перону; Питер је добио њена писма, осим онога што се изгубило и добро је што се изгубило. Венчање и неколико дана одсуства и луде среће. Повратак у рат. Нови месеци страховања. Затим, коначно, повратак мира, повратак Питера. Миран живот. Сваки дан поред њега. Не морају више да пишу. Питер спава, Питер је жив, пун је снаге, затим се одмара када год може, а да бих дуже живела поред тебе, љубави моја, јер жене живе дуже од мушкараца, онда ја предузимам мере, нећу да те напустим. И Џени га неуморно гледа како спава и живи. А године теку у складу са спокојном срећом, деца, кућа у селу за викенд и све остало што са тим иде, што протиче. Понекада се Џенино срце стегне при помисли на оно нестало, али увек претеће писмо, мада се она труди да не мисли на њега – ипак, шта бих учинила ако би се оно одједанпут појавило? Све бих уништила... И та бојазан које никада неће потпуно нестати, до краја ће пратити мирну Џенину срећу, као каква стара бомба заостала из рата, коју нико не би могао да онеспособи.

Десет, двадесет, тридесет, тридесет шест, четрдесет три године у току којих Џени, поступком који је постао механички, удешава свако јутро да она узме пошту пре него што њен муж устане, четрдесет три године током којих исто стезање у срцу означава отварање сандучића за пошту. Па њена забринутост у оне ретке дане када је болесна те јој је немогуће да устане и када Питер обавља тај задатак. А на тој осно-

ви, деца расту, завршавају школовање, удају се и жене, сада они рађају децу, а Питер лагано и лепо стари; Питер и Џени се воле, нити мање него пре, нити лудују, увек са осмехом, у тишини, у разговорима; љубав таложи, излива танану сласт пријатељства која страсти даје снагу да траје. Упркос оној потајној зебњи која не напушта Џени, коју она покушава да потисне најдубље могуће у себе – понекада је помишљала да му све призна, али се није на то никада одлучила, а и чему? То је судбина, Џени, не противи јој се.

А онда, из дубине утробе сироте Џени креће болест, њено тело се топи, очију пуних суза Питер се труди да се осмехне крај њене постеље, држи своју на Џениној руци, остарили смо, видиш, не завршавају се само ратови, сви дани се завршавају заказивањем састанака за неки последњи поздрав свету, пријатељима, онима које волимо, које смо волели, који ће наставити да гаје успомену на ону којој се гаси поглед, којој Питер дрхтавим прстима затвара очи. Сувише сам спавао, мисли Питер, а он треба да живи још, да спава сам.

* * *

Прошло је скоро девет година откако су Питер и његова деца пратили службеника који је расуо по почасноме травњаку Џенин пепео, девет година како он живи по навици, пошто тело не одлази са душом. Остао је у њиховој кући, па деца често долазе да циком и смехом разгреју зидове и оживе успомену на Џени. Да се утеши, Питер помишља како ће јој се ускоро придружити, да ако су све ове године пројуриле за трен ока, остатак ће прохујати као дашак.

А онда, једнога јутра одјекну звоно на вратима. Ту је један млади поштар, лица истовремено радосног и збуњеног. Питер га слуша како прича о невероватном путешествују једнога писма, то није никада виђено, писма које је на пошту предала једна млада вереница пре педесет две године, а намењено је младоме официру Краљевске морнарице, неки јадан коверат којем је било потребно више од пола века да стигне

на циљ, можете замислиити, нађена је не знам где ни како ваша адреса и ево, надајмо се да није ништа било хитно, је л' да? И младић се смеје, па се нагло заустави, јер примети пред собом узбуђење старог официра који узима коверат у исушене и пожутеле и дрхтаве руке, који познаје Џенин рукопис, који поново види њено лице из времена својега првог одсуства – јеси ли добио моје писмо? – како верује да се сећа забринутог, па онда чудновато смиреног или помиреног израза лица. Али не измишља ли он то, после толико година? Питер, тражи, испитује, све више је сигуран, Џени је била забринута – јеси ли добио моје писмо? – затим смирена и помирена. Писала сам ти да те волим. И све оне следеће године када га је волела – али такође узимања поште што је сматрала својом повластицом и ретке дане када је он то морао да уради; није ли она и тада имала на лицу ону исту забинутост? Сада поштар замера себи, није требало да га овоме старом доноси, не може се тек тако бацити у лице педесет две године једноме старцу, макар он био и некадашњи официр Њеног величанства. Није ништа важно, господине, сигуран сам, видећете – и спреман је да му каже да се вероватно ради о некој реклами, и не помишља више да му затражи марку за своју збирку. Питер као да га не чује, а онда се нагло прибере и пита младића да ли има ватре. Узима упаљач који му овај пружа и слабашним кораком се упућује према травњаку да не би испрљао праг. Држи коверат на месту где стоји Џенин рукопис, рукопис једне покојнице, стеже га између палца и кажипрста колико год му пламен дозвољава. Онда баца оно што је остало, а то лагано пада на траву као оборени авион. Ово је заиста вредело видети, помишља поштар и узима новчић који му Питер пружа заједно са упаљачем и не гледајући га, па опкорачи бицикл промрмљавши неки збуњени поздрав. Јесам ли ја сувише спавао или сувише живео? – пита се Питер затварајући врата.